

aan Ministerie van Justitie & Veiligheid
datum 12 februari 2026
betreft NVB Consultatiereactie Voorontwerp 'Wet modernisering
pandrecht en cessie'

Consultatiereactie

Inleiding en samenvatting

De NVB kan zich vinden in het voorstel om het registratievereiste te moderniseren en digitaliseren en het grondslagvereiste af te schaffen. Naar verwachting zal dit voorstel na implementatie de financiering van het bedrijfsleven vergemakkelijken en bevorderen en leiden tot kostenbesparing. Het voorstel past ook goed in de trend om processen waar mogelijk te moderniseren en te digitaliseren.

Hierna volgt per maatregel een inhoudelijke reactie. De NVB zal daarbij ook ingaan op de beloning van curatoren bij lege boedels en toelichten waarom afschaffing van het grondslagvereiste niet leidt tot een vergroting van de problematiek van problematische schulden.

De NVB sluit haar reactie af met enkele tekstvoorstellen.

DEEL 1 – Modernisering I: vereenvoudiging van het registratievereiste

Stille verpanding en stille cessie vervullen een belangrijke rol in de financieringspraktijk. Voor de totstandkoming van stille verpanding of cessie is naar huidig recht een notariële akte of een geregistreeerde onderhandse akte vereist. Bij gebruik van een onderhandse akte moet één van de betrokken partijen de akte op grond van de wettelijke vereisten bij de Belastingdienst in Rotterdam laten registreren. Dit betekent dat men de fysieke akte naar het kantoor van de belastingdienst moet brengen of per aangetekende post moet toesturen. In tegenstelling tot diverse buurlanden kan registratie van onderhandse pand- en cessieakten in Nederland nog niet digitaal geschieden.

De belangrijkste functie van registratie is dat de onderhandse akte van een 'dagtekening' wordt voorzien, zodat het mogelijk is om bewijs te leveren ten aanzien van het moment waarop de verpanding of de cessie tot stand is gekomen. Deze dagtekening is van groot belang. De rangorde van pandrechten wordt bijvoorbeeld bepaald door de volgorde van vestiging. Het Voorontwerp voor de Wet modernisering pandrecht en cessie introduceert nu de mogelijkheid om het vereiste van een 'vaste dagtekening' op digitale wijze te realiseren. Partijen kunnen dit bereiken (zie art. 3:15b lid 1 sub a. BW) door gebruik te maken van een 'gequalificeerde elektronisch tijdstempel' als bedoeld in de eIDAS-verordening (Verordening (EU) 910/2014).

De NVB is verheugd met deze modernisering van het pand- en cessierecht, want het huidige proces van fysiek registreren van onderhandse akten sluit niet aan op de digitale processen van banken en andere partijen. De NVB pleit er om die reden al langer voor om het registratievereiste te moderniseren en te digitaliseren. Met de introductie van de mogelijkheid om een elektronisch tijdstempel te gebruiken, wordt het veel vaker mogelijk om het gehele kredietverleningsproces digitaal en sneller te laten verlopen en dus efficiënter in te richten. Hierdoor nemen de (transactie)kosten van kredietverlening af, hetgeen goed is voor zowel de afnemers als de verstrekkers van krediet. In het bijzonder voor de kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf is dit belangrijk, omdat in dit segment de transactiekosten met betrekking tot het sluiten van het krediet relatief zwaar wegen. Zij zijn vaak medebepalend voor de vraag of het nog mogelijk is om krediet te verstrekken op een wijze (en tegen een prijs) die voor zowel de afnemers als de verstrekkers van krediet nog aantrekkelijk en rendabel is. Verlaging van de transactiekosten is dus goed voor de beschikbaarheid van krediet voor het midden- en kleinbedrijf en daarmee voor het ondernemingsklimaat.

Een bijkomend voordeel van de nieuwe digitale mogelijkheid is dat deze 24 uur per dag en 7 dagen in de week gebruikt kan worden, terwijl registreren via de papieren weg bij de Belastingdienst in Rotterdam alleen op werkdagen en gedurende kantoortijden mogelijk is.

Voorlopig blijft de bestaande (papieren) registratiemogelijkheid bij de Belastingdienst daarnaast ook bestaan (zie art. 15b lid 1 sub c. BW). De NVB steunt die keuze. Op die manier blijft het mogelijk om stille verpanding of cessie tot stand te brengen zonder het inrichten van digitale processen, die voor het gebruik van een gekwalificeerde elektronisch tijdstempel nodig zijn. Dit is bijvoorbeeld van belang voor partijen die op kleinere schaal of minder frequent aan kredietverstrekking doen, want in die gevallen zal het mogelijk niet steeds rendabel zijn om investeringen te doen in het opzetten van de benodigde digitale processen.

Op grond van het wetsvoorstel kan het vereiste van ‘een vaste dagtekening’ door partijen ook op een andere manier dan door ‘een gekwalificeerde elektronische tijdstempel’ worden vormgegeven. De open norm, zoals geregeld in art. 15b lid 1 sub b. BW, biedt de flexibiliteit om voor een andere technische methode te kiezen, zolang die ‘het mogelijk maakt om bij een toekomstig raadplegen van de akte vast te stellen dat de datum en het tijdstip ongewijzigd zijn’. De NVB vindt dit een goede keuze. De technische ontwikkelingen gaan snel. Deze open norm maakt het mogelijk om de digitale processen met betrekking tot onderhandse akten voor stille verpanding en cessie aan te passen aan eventuele toekomstige nieuwe digitale mogelijkheden. Dat draagt bij aan een toegankelijk en toekomstbestendig pand- en cessierecht.

Een aandachtspunt is nog wel dat er gemakkelijk discussie kan ontstaan in hoeverre er sprake is van “een andere objectieve wijze die het mogelijk maakt om bij een toekomstig raadplegen van de akte vast te stellen dat de datum en het tijdstip ongewijzigd zijn”, in de zin van het voorgestelde art. 3:15b lid 1 sub b. BW. Om de rechtszekerheid te bevorderen, zeker gezien het feit dat verpanding en cessie externe werking hebben, pleit de NVB ervoor om steeds bij algemene maatregel van bestuur te bepalen wanneer er sprake is van een rechtens geaccepteerde “andere objectieve wijze”. Dit kan

wetstechnisch worden ingevuld door het woord “kunnen” in art. 3:15b lid 2 BW te vervangen door “zullen”.

DEEL 2 – Modernisering II: afschaffen grondslagvereiste

§ 1. Inleiding

Zoals hiervoor al aangegeven kan de NVB zich vinden in het voorstel om het grondslagvereiste af te schaffen. Met het grondslagvereiste wordt bedoeld dat (bij voorbaat) stil te verpanden of over te dragen toekomstige vorderingen op het moment van verpanding respectievelijk cessie al hun grondslag moeten hebben in dan bestaande rechtsverhoudingen (zie art. 3:239 lid 1 BW voor stille verpanding en art. 3:94 lid 3 BW voor stille cessie). Voor de leesbaarheid wordt hierna in beginsel enkel gerefereerd aan stille verpanding van toekomstige vorderingen. De observaties gelden evenwel ook voor stille cessie van toekomstige vorderingen.

In de Consultatieversie van de memorie van toelichting zijn voor afschaffing van het grondslagvereiste diverse argumenten aangedragen. In het algemeen onderschrijft de NVB die argumenten en de onderbouwing daarvan. Hierna (§ 4 e.v.) zal op deze argumenten worden ingegaan en zullen nog enkele andere aspecten van het grondslagvereiste worden belicht. Eerst zal nog kort worden stil gestaan bij het belang van een pandrecht op vorderingen (§ 2) en het doel van het opnemen van het grondslagvereiste in de huidige wet (§ 3).

§ 2. Belang pandrecht op vorderingen voor de financiering van ondernemingen

Veel ondernemingen hebben een financieringsbehoefte voor werkkapitaal omdat de kosten voor de baten uitgaan. Kredietverlening voorziet in die behoefte. Doorgaans wordt voor financiering zowel eigen als vreemd vermogen gebruikt.

Een veel voorkomende vorm van vreemd vermogen is een werkkapitaalfinanciering. Die wordt gebruikt ter overbrugging van de periode tussen de uitgaande betalingen voor bijvoorbeeld de inkoop van grondstoffen/voorraden en kosten van de (eventuele) productie en de inkomende betalingen op de vorderingen van de onderneming op haar klanten. Een werkkapitaalfinanciering biedt ondernemers daarom flexibiliteit om betalingsverplichtingen na te komen, zelfs bij tijdelijke liquiditeitskrapte. Banken verstrekken werkkapitaalfinancieringen vaak in de vorm van een rekening-courantkrediet, maar een werkkapitaalfinanciering kan ook een andere vorm hebben. Zo kan een onderneming voor de financiering van haar werkkapitaal een “asset based” financiering bij een factormaatschappij aantrekken.

Omdat een rekening-courantkrediet wordt gebruikt voor de financiering van werkkapitaal, worden de schulden voortvloeiend uit een rekening-courantkrediet doorgaans gezekeerd door een pandrecht op de vorderingen (debiteurenverpanding) en een pandrecht op de voorraden van de kredietnemer. Zowel vorderingen als voorraden behoren tot het vlottend actief van een onderneming. Tijdens het productie- en/of verkoopproces wordt het vlottend actief voortdurend verversd c.q. vernieuwd. Om ervoor te zorgen dat de zekerheid van de financier op peil blijft, zal de financier

verlangen dat ook het nieuwe actief aan hem wordt verpand. Hierin verschilt ‘vlottend onderpand’ van bijvoorbeeld onroerend goed, dat als zekerheid een meer statisch karakter heeft en veel minder vaak ‘ververst’ hoeft te worden.

Het grondslagvereiste is een belemmering voor de ‘verversing’ van het stil pandrecht op vorderingen van de gefinancierde ondernemingen en is daarom een factor die de financierbaarheid van bedrijven negatief beïnvloedt. Afschaffing van het grondslagvereiste past daarom bij de jaren geleden van kabinetswege ingezette koers om de financierbaarheid van met name mkb-ondernemingen te optimaliseren.¹ In dat kader zijn de afgelopen jaren meerdere goede resultaten geboekt, zoals de introductie van de FinancieringsGids – een bij de Kamer van Koophandel ondergebracht platform dat fungeert als schakel tussen vraag naar en aanbod van mkb-financieringen – en het van kracht worden van de Wet opheffing verpandingsverboden.

§ 3. Grondslagvereiste ongeschikt als middel om positie van leveranciers als schuldeisers te versterken

In dit verband is het van belang dat een werkkapitaalfinanciering is bedoeld om de schuldenaar in staat te stellen om de concurrente schuldeisers van de onderneming (waaronder onder meer de leveranciers van grondstoffen en voorraden en het personeel) te betalen. De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid wijst hier ook terecht op.² Verder stelt hij in de Consultatieversie van de memorie van toelichting dat met de handhaving van het grondslagvereiste bij de invoering van het NBW weliswaar onder meer werd beoogd verhaalsmogelijkheden voor concurrente schuldeisers over te laten, maar dat dat doel in de praktijk niet wordt gerealiseerd, onder andere door het gebruik van verzamelpandakten.³

Het grondslagvereiste geldt alleen voor één specifieke categorie goederen – vorderingen – en voor één wijze van bezwaring daarvan, namelijk stille verpanding. De toekomstige verpandbaarheid van andersoortige goederen – zoals zaken, intellectuele eigendomsrechten en aandelen – is niet beperkt en het grondslagvereiste geldt evenmin voor openbare verpanding van toekomstige vorderingen. De reikwijdte van het grondslagvereiste is dus beperkt en dat maakt het grondslagvereiste ongeschikt voor het doel waarvoor het in de wet is opgenomen, het creëren van verhaalsmogelijkheden voor andere schuldeisers dan de financier-pandhouder, met name de leveranciers van goederen en diensten die de onderneming gebruikt voor haar bedrijfsvoering. Dat betekent niet dat die leveranciers machteloos zijn. Aan hen staan namelijk diverse andere effectieve middelen ten dienste om zich tegen het insolventierisico te

¹ Het belang van de financierbaarheid van het mkb is meermaals benadrukt door bewindslieden, bijv. door de toenmalig minister van Economische Zaken Beljaarts in een brief aan de Tweede Kamer (*Kamerstukken II* 2024/25, 32637, nr. 658, p. 1: “Het is daarom van essentieel belang dat financiering voor ondernemers in voldoende mate toegankelijk is. Zo kunnen de kansen voor de economie van de toekomst benut worden en blijft Nederland innovatief en concurrerend.” De minister van Economische Zaken Karremans stelt in zijn meest recente Kamerbrief Mkb-financiering van 4 september 2025: “Uitstekende toegang tot financiering is cruciaal om ondernemersplannen om te zetten in groei, werkgelegenheid en concurrentiekracht. (...) Met de Gezant MKB-Financiering en de sector wil ik tot het beste financieringsklimaat van Europa komen.” (*Kamerstukken II*, 2024–2025, 32 637, nr. 705, p. 1).

² P. 12 Consultatieversie MvT.

³ Zie p. 10 en p. 12 Consultatieversie MvT.

beschermen. Opvallend is dat twee belangrijke middelen in de Consultatieversie van de memorie van toelichting niet worden genoemd: een adequaat debiteurenbeheer en het staken van leveranties op krediet als facturen onbetaald blijven.

Debiteurenbeheer bestaat onder meer uit het monitoren van het verloop van de betalingstermijn van facturen en het ondernemen van acties als tijdige betaling uitblijft, zoals het versturen van betalingsherinneringen of aanmaningen en het telefonisch contacteren van de afnemer. Als dergelijke acties niet het gewenste resultaat – betaling van (een) achterstallige factuur/facturen – opleveren, kan de leverancier overschakelen van levering op krediet naar *cash on delivery* ('boter bij de vis'). Op het eerste gezicht betreft het hier wellicht voor de hand liggende zaken, maar het belang van een goed debiteurenbeheer kan niet genoeg benadrukt worden. Goed debiteurenbeheer is tijdrovend noch kostbaar. Tegenwoordig zijn namelijk veel instrumenten beschikbaar die het debiteurenbeheer faciliteren, bijvoorbeeld applicaties die het debiteurenbeheer in belangrijke mate automatiseren. Bovendien heeft een ondernemer die het debiteurenbeheer niet zelf kan of wil uitvoeren, voldoende mogelijkheden dat uit te besteden. Een goed debiteurenbeheer reduceert daarmee de kans op crediteurschade voor de leverancier die op krediet levert zonder een over een pandrecht te beschikken.

Het staken van leveren van goederen/diensten op krediet voorkomt dat vorderingen tot een ongewenst niveau oplopen. Voor het resterende insolventierisico dat de leverancier op zijn schuldenaar-afnemer loopt, kan de leverancier zijn positie versterken door bijvoorbeeld het bedingen van een eigendomsvoorbehoud, het afsluiten van een kredietverzekering, het verlangen van een bankgarantie of het inzetten van bepaalde vormen van factoring.⁴

§ 4. Bezwaren tegen het grondslagvereiste

Hiervoor signaleerde de NVB al dat het grondslagvereiste alleen geldt voor stille verpanding van toekomstige vorderingen. Andersoortige goederen die geen registergoederen zijn,⁵ kunnen wél bij voorbaat worden verpand. Voorts geldt het grondslagvereiste niet voor openbare verpanding van toekomstige vorderingen. Het onderscheid dat aldus door het grondslagvereiste ontstaat, is dogmatisch niet verklaarbaar.⁶

Verder is het grondslagvereiste in de praktijk lastig toe te passen. Geregeld doet zich de vraag voor of een toekomstige vordering nu wel of geen directe grondslag in een bestaande rechtsverhouding heeft. Een toekomstige huurvordering zal bijvoorbeeld

⁴ Zie ook het rapport van RU Groningen over de positie van concurrente schuldeisers in faillissement: *De positie van concurrente schuldeisers in faillissement: Een verkennend onderzoek naar de positie van concurrente (mkb-)schuldeisers in faillissement en de mogelijkheden deze te verbeteren*, digitaal te raadplegen via <https://research.rug.nl/nl/publications/de-positie-van-concurrente-schuldeisers-in-faillissement-een-verk/>.

⁵ Art. 3:97 lid 1 BW sluit de overdracht van toekomstige registergoederen uit. Krachtens art. 3:98 BW geldt deze regel ook voor verpanding.

⁶ Zie hierover bijv. Steneker in *FIP* 2023/45 die het verband tussen 'asset base' en financiering goed toelicht én afschaffing van het grondslagvereiste bepleit – dat laatste doet ook Van Hoof (*FIP* 2025/126). Van Hoof signaleert voorts dat afschaffing van het grondslagvereiste eigenlijk al wordt bepleit sinds het in 1992 in de wet is geïntroduceerd.

meestal een grondslag hebben in een bestaande huurovereenkomst en dus bij voorbaat verpand kunnen worden. Maar is die grondslag nog steeds aanwezig als de huurovereenkomst gedurende de looptijd wordt gewijzigd? En bij huurderswisseling zullen de huurvorderingen op de nieuwe huurder pas (bij voorbaat) verpand kunnen worden zodra de verhuurder met de nieuwe huurder een huurovereenkomst heeft gesloten. Vanwege dit soort in de praktijk veel voorkomende situaties, wordt bij de financiering van verhuurd vastgoed vaak niet vertrouwd op één pandakte die bij de verstrekking van de financiering wordt geregistreerd, maar wordt zekerheidshalve toch met verzamelpandaktes of andersoortige herhaalverpandingen gewerkt.

Een ander voorbeeld van (rechts)onzekerheid biedt de situatie waarin een leverancier/verkoper en een afnemer/koper die vaker zaken met elkaar doen een raamovereenkomst sluiten, waarin de voorwaarden staan voor bestaande en toekomstige koopovereenkomsten. Toekomstige vorderingen die de leverancier in een dergelijke bestendige handelsrelatie op de afnemer verkrijgt, worden meestal geacht geen grondslag te hebben in de raamovereenkomst. Echter, in uitzonderingsgevallen kan het bestaan van een raamovereenkomst wél voldoende grondslag zijn om de conclusie te rechtvaardigen dat deze toekomstige vorderingen bij voorbaat zijn verpand.⁷

De soms lastige toepasbaarheid van het grondslagvereiste leidt tot onzekerheid die vaak de (transactie)kosten zal vergroten zoals het voorbeeld van de financiering van het verhuurde vastgoed illustreert. Transactiekosten dragen niet bij aan welvaartsgroei en moeten daarom indien mogelijk worden vermeden. Wanneer transactiekosten afnemen, wordt een economie efficiënter en kan kapitaal worden ingezet voor welvaartsgroei.⁸

§ 5. Voordelen van afschaffing van het grondslagvereiste

De NVB kan zich vinden in de weergave van de voordelen van de afschaffing van het grondslagvereiste zoals die in de Consultatieversie van de memorie van toelichting zijn beschreven. Kort gezegd zijn die voordelen een beperking van administratieve lasten en registratiekosten en ook het bevorderen van een gelijk speelveld waarbij ook niet aan banken of factormaatschappijen gelieerde financiers een pandrecht op toekomstige vorderingen kunnen vestigen. De NVB zal hierna bij deze voordelen stilstaan.

Het reduceren van de kosten van verpanding betekent ook dat het mkb – waar kosten in verhouding tot kredietbedrag zwaarder wegen dan bij financieringen die worden

⁷ Zie voor een relatief recent voorbeeld: Rechtbank Zeeland-West-Brabant 2 april 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:2169. De rechtbank oordeelde dat in de berechte casus de bestendige (handels)relatie de rechtstreekse grondslag van de toekomstige vorderingen van de verkoper op de koper was (rov. 4.24).

⁸ Een gezaghebbende publicatie die inzicht geeft in de rol van transactiekosten in de economie is die van Roald Coase, 'The problem of social cost' (*The Journal of Law & Economics*, oktober 1960). Coase laat zien dat bij afwezigheid van transactiekosten marktwerking tot een efficiënte toewijzing van middelen leidt, onafhankelijk van de initiële rechtenverdeling ("resources flow to their highest-valued use"). In de reële wereld zijn transactiekosten niet nul, dus instituties en regels moeten op het verlagen daarvan worden ontworpen, aldus Coase.

verstrekt aan het grootbedrijf – beter bediend kan worden. Dat brengt realisatie van een belangrijke doelstelling van partijen bij het Nationaal Convenant MKB Financiering⁹ dichterbij, te weten: het verbeteren van de financieringsmogelijkheden voor ondernemingen met een financieringsbehoefte van maximaal EUR 1 miljoen.

De Staatssecretaris van Justitie & Veiligheid stelt terecht dat het door de afschaffing van het grondslagvereiste verpanding van toekomstige vorderingen makkelijker zal worden. Hierdoor kunnen nieuwe (al dan niet aan banken gelieerde) financiers toetreden en zal een gelijk speelveld worden bevorderd. De NVB onderschrijft dit, maar wijst er wel op dat als gevolg hiervan het risico op dubbele verpanding van toekomstige vorderingen zal toenemen.

Gevolg van dit toegenomen risico kan zijn dat financiers bij de onboarding van nieuwe klanten en/of het verstrekken van nieuwe financieringen strenger zullen gaan controleren of er al pandrechten (waaronder pandrechten op toekomstige vorderingen) aan andere partijen zijn verleend en dat zij verlangen dat die eventuele pandrechten aan andere partijen worden vrijgegeven.

Een ander belangrijk voordeel is dat door afschaffing van het grondslagvereiste in Europa bij de verpanding van vorderingen een *level playing field* wordt bevorderd. Nederland is voor zover bekend namelijk het enige Europese land dat voor de verpanding van toekomstige vorderingen het grondslagvereiste kent. De impact van de Europese harmonisatie van het insolventierecht voor Nederland zou door handhaving van het grondslagvereiste voor Nederland (sterk) kunnen afwijken van die in andere Europese landen. Dit kan ertoe leiden dat in verband met de onzekerheid over de verpanding van vorderingen Nederlandse banken voor een werkkapitaalfinanciering meer kapitaal zouden moeten aanhouden dan banken in andere Europese lidstaten. Dit zou voor Nederlandse banken een concurrentienadeel kunnen opleveren en zou op termijn kunnen betekenen dat de financieringsmogelijkheden voor Nederlandse ondernemingen afnemen.¹⁰

§ 6. Beloning faillissementscuratoren

In de Consultatieversie van de memorie van toelichting wordt erop gewezen dat het wetsvoorstel moet worden gezien in samenhang met het vinden van oplossingen voor de lege boedelproblematiek.¹¹ Daarmee wordt in deze context bedoeld de onmogelijkheid om de curator (volledig) voor zijn/haar werkzaamheden te belonen doordat de faillissementsboedel daarvoor geen of onvoldoende middelen bevat. Het toenemen van deze problematiek wordt als een mogelijk nadeel van het afschaffen van het grondslagvereiste gezien, met name bij ondernemingen die in zwaar weer verkeren.¹²

⁹ Dit convenant is in november 2023 gesloten door de Stichting MKB Financiering, MKB-Nederland, NVB, Qredits, Invest-NL en Invest International is te vinden op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/11/16/nationaal-convenant-mkb-financiering>.

¹⁰ Zie verder R.H.W.A. Verhoeven, 'De nieuwe faillissementspauliana: een game changer voor de verpanding van vorderingen naar Nederlands recht?', *FIP* 2023/156.

¹¹ P. 15 Consultatieversie MvT.

¹² P. 21 Consultatieversie MvT.

Curatoren lopen al langer tegen het probleem aan dat hun salaris niet altijd (volledig) betaald wordt. Dat dit probleem blijft bestaan als het grondslagvereiste niet zou worden afgeschaft, zal de NVB hierna toelichten. De NVB vindt dat curatoren in ieder faillissement ten minste een vergoeding moeten ontvangen voor de noodzakelijke werkzaamheden die zij verrichten. Lange tijd was onzeker welk bedrag nodig was om dit te realiseren, maar recent uitgevoerd WODC-onderzoek maakt duidelijk dat het om een bedrag van bijna EUR 8 miljoen per jaar gaat.

Dat de afschaffing van het grondslagvereiste slechts in een (zeer) beperkt aantal faillissementen en in beperkte mate verschil zal maken voor de mogelijkheden om het salaris van de curator te voldoen, heeft meerdere redenen.

- a. Banken en factormaatschappijen zetten de verzamelpandakte in voor het verpanden van vorderingen, waardoor (zoals de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid terecht constateert in de Consultatieversie van de memorie van toelichting) deze financiers minder last hebben van het grondslagvereiste dan andere financiers. Bovendien nemen banken en factormaatschappijen het leeuwendeel van de mkb-financieringen voor hun rekening terwijl het risico dat de faillissementsboedel onvoldoende middelen bevat om de curator te belonen bij deze financieringen het grootst is.
- b. Banken plegen van de tijdens een faillissement op verpande vorderingen gerealiseerde incasso-opbrengsten een percentage af te dragen aan de boedel als de curator (incasso)werkzaamheden verricht. Dit betekent dat de boedel uit vorderingen van de gefailleerde opbrengsten realiseert, ook als die vorderingen zijn verpand.
- c. De staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid wijst in dit kader op de mogelijkheid om na afschaffing van het grondslagvereiste ook dubbel toekomstige vorderingen te verpanden, waardoor vorderingen op (onbekende) klanten die door middel van een pintransactie¹³ worden betaald ook onder het pandrecht van de financier kunnen vallen. Op grond van de rechtspraak van de Hoge Raad zal de financier zich op de pinbetaling ter zake van een stil verpande vordering door verrekening kunnen verhalen, ook als die pinbetaling plaats vindt op een moment dat de financier – achteraf gezien – niet langer te goeder trouw wordt geacht.¹⁴ De staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid doet in dit verband terecht de volgende constatering:

¹³ In de Consultatieversie van de memorie van toelichting (zie o.a. p. 3 en p. 12) wordt gesproken over PIN en iDeal. Dit zijn betaalproducten. Het lijkt de NVB correcter om de betaalmethode te benoemen in plaats van de betaalproducten. Immers, PIN bestaat niet meer, dat is nu Maestro, V Pay, Visa Debit of Debit Mastercard (en vanaf juli 2023 geven de meeste banken geen V PAY/Maestro meer uit, deze worden vervangen door maar Visa Debit of Debit Mastercard betaalpassen). En iDEAL wordt Wero. De NVB stelt voor om de Memorie van Toelichting bijvoorbeeld als volgt aan te passen: 'De vorderingen die niet worden verpand, zijn vaak kortlopende vorderingen: vorderingen die kort nadat zij ontstaan weer tenietgaan, bijvoorbeeld door betaling zonder storno recht, zoals in het geval van betalen met een bankpas (via bijvoorbeeld Visa Debit of Debit Mastercard) of SEPA Credit Transfer (via bijv. Wero)'.

¹⁴ HR 17 februari 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1641, NJ 1996/471 (Mulder q.q./CLBN).

“Dit illustreert dat de vraag naar de omvang van de boedel eveneens afhangt van toevalligheden, zoals de vraag of er bij de failliete onderneming vooral direct via PIN of op termijn op factuurbasis werd betaald.”

- d. De ruimere mogelijkheid van verpanding van toekomstige vorderingen door de afschaffing van het grondslagvereiste heeft slechts in een beperkt aantal faillissementen invloed op de beloning van curatoren. Het feit dat (toekomstige) vorderingen die voor faillissement ontstaan en die met een pinbetaling worden voldaan naar huidig recht de facto niet stil kunnen worden verpand doet zich vooral voor in de detailhandel (*business to consumer*). Bij bedrijven die hun omzet uit “*business to business*” halen, worden vorderingen op factuurbasis betaald. Bij die bedrijven wordt stille verpanding van de vorderingen niet door het grondslagvereiste beperkt. Uit gegevens van het CBS blijkt dat het aantal faillissementen van bedrijven, instellingen en eenmanszaken in de handel 22% van het totaal aantal faillissementen in de periode 2009 tot en met 2025 uitmaakten.¹⁵ In de sector handel zitten zowel detailhandelsbedrijven (*B2C*) als groothandelsbedrijven (*B2B*). Voor zover bekend publiceert het CBS geen specifieke cijfers over het aantal faillissementen van detailhandelsbedrijven, maar uit de wel gepubliceerde cijfers volgt dus dat in minder dan 1/5 van het aantal faillissementen de mogelijkheid bestaat dat afschaffing van het grondslagvereiste überhaupt een gevolg heeft voor de beloning van curatoren.
- e. Als er al enige invloed op mogelijkheid tot het belonen van curatoren is bij de hiervoor bedoelde faillissementen, is die invloed beperkt tot vorderingen die worden voldaan tussen het peilmoment (de datum dat de financier niet meer te goeder trouw wordt geacht) en de faillissementsdatum (dan wel de surseancedatum, als het faillissement vooraf wordt gegaan door (voorlopige) surseance van betaling). Het gaat hier in de regel om een relatief korte periode. Verder is er pas een probleem met de beloning van curatoren als de curator niet uit ander boedelactief kan worden beloond.

Het voorgaande betekent dat het grondslagvereiste voor de curator geen zekere inkomstenbron oplevert. Opbrengsten uit onverpande vorderingen waaruit de faillissementskosten kunnen worden voldaan, hebben het karakter van een toevalstreffer. De betaling van de kosten van afwikkeling van faillissementen zou niet van dergelijke toevalstreffers afhankelijk moeten zijn. Voor de betaling van kosten van afwikkeling van faillissementen moet de curator kunnen terugvallen op betrouwbare bronnen.

In dit kader benadrukt de NVB dat zij bij herhaling heeft uitgesproken dat zij voorstander is van het oprichten van een fonds dat ten doel heeft om tekorten in faillissementsboedels te compenseren. Op deze wijze zullen er steeds voldoende middelen zijn om curatoren voor hun werkzaamheden te belonen.¹⁶ Dit geldt in het bijzonder voor de eerste werkzaamheden die curatoren in ieder faillissement moeten

¹⁵ Zie het bijgevoegde bestand dat is gebaseerd op CBS-data over faillissementen.

¹⁶ De NVB verwijst hiervoor onder meer naar haar reactie d.d. maart 2022 op het consultatiedocument Insolventierecht.

verrichten. Enkele van de grotere banken hebben expliciet uitgesproken om een bijdrage aan dit fonds te willen leveren.

De lege boedelproblematiek verdient wat de NVB betreft een prominente zelfstandige plek op de politieke agenda zonder koppeling aan het grondslagvereiste of ander onderwerp. De NVB heeft in eerdere consultatiereacties ook al aandacht gevraagd voor de lege boedelproblematiek en suggesties gedaan voor oplossingsmogelijkheden.¹⁷ De NVB spreekt de hoop uit dat de staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid goede voortgang boekt bij het opstellen van de nadere uitwerking van oplossingsmogelijkheden voor de lege boedelproblematiek.¹⁸

§ 7. Verpanding van toekomstige vorderingen op onbekende debiteuren

Als gevolg van het afschaffen van het grondslagvereiste zou het mogelijk worden ook toekomstige vorderingen op debiteuren, die ten tijde van de verpanding niet bekend zijn, bij voorbaat te verpanden. Dit worden ook wel dubbel toekomstige vorderingen genoemd: de vordering bestaat nog niet en de debiteur daarvan is nog onbekend. De NVB ziet dit niet als een bezwaar, zo lang – eventueel achteraf – aan de hand van de gegevens in de pandakte maar kan worden vastgesteld welke vorderingen onderwerp van verpanding zijn.¹⁹

§ 8. Overgangsrecht

De NVB begrijpt dat de staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid van mening is dat voor de inwerkingtreding van het grondslagvereiste geen overgangsregime nodig is.²⁰ De enkele inwerkingtreding van het voorstel betekent niet dat een pandhouder meer (toekomstige) vorderingen in pand krijgt dan de pandhouder voor inwerkingtreding al had. Voor cessie van toekomstige vorderingen geldt mutatis mutandis hetzelfde.

De NVB begrijpt deze benadering en kan zich daarin vinden. De NVB is het eens met het uitgangspunt dat het pandrecht op vorderingen niet als gevolg van een enkele wetswijziging mag worden verruimd. Vaak zal een ruime mogelijkheid tot verpanding zowel in het belang van de pandgever als van de pandnemer zijn, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Dan zou een ruimere verpanding van toekomstige vorderingen enkel ten gevolge van een wetswijziging te ver gaan.

Voor nieuwe pandaktes, opgemaakt na de inwerkingtreding is het grondslagvereiste uiteraard geen beperking meer. Voor bestaande situaties zullen partijen moeten bekijken of het nodig is een nieuwe pandakte op te maken, te ondertekenen en te voorzien van een vaste dagtekening om te voorkomen dat de dagelijkse verzamelpandaktes nog nodig zijn. Daarbij zal de vraag een rol spelen of de vóór inwerkingtreding door pandgever afgegeven volmachten dermate ruim zijn dat een

¹⁷ Zie o.a. nr. 97 van de reactie van de NVB op het Consultatiedocument betreffende het insolventierecht en de Consultatiereactie NVB op het Consultatiedocument herijking van het fiscale bodem(voor)recht, o.a. nrs. 7, 13-14, 29 & p. 21 en p. 26.

¹⁸ P. 21 Consultatieversie MvT.

¹⁹ HR 14 oktober 1994, NJ 1995/447 (Spaarbank Rivierenland/Gispen q.q.)

²⁰ P. 27 Consultatieversie MvT.

dergelijke nieuwe pandakte door de pandhouder, als gevolmachtigde van de pandgever, kan worden ondertekend. Dit zullen (bancaire) financiers van geval tot geval zelf moeten beoordelen. Het opmaken van een nieuwe pandakte en de (digitale) registratie daarvan zullen de nodige kosten met zich brengen, maar dit lijkt de NVB aanvaardbaar omdat die kosten eenmalig zijn.

De NVB verwacht dat het met de datum van registratie vrij eenvoudig is vast te stellen of een pandakte onder het huidige regime of onder het nieuwe regime valt. Het feit dat er na inwerkingtreding twee regimes zijn, hoeft dus niet tot rechtsonzekerheid te leiden.

Bovendien worden bij herfinancieringen, die na inwerkingtreding plaatsvinden, meestal nieuwe pandrechten gevestigd. Hierdoor zullen in de loop der tijd de pandaktes die onder het oude regime vallen vanzelf verdwijnen en zal het nieuwe regime naar verwachting de marktstandaard worden.

Al met al lijkt het overgangsrecht goed praktisch toe te passen.

§ 9. Financiële gezondheid – een belangrijk thema

De NVB nam kennis van de consultatiereactie van prof. mr. Wibier en mr. Lemmen van 27 januari 2026. Zij betogen dat in het voorstel geen rekening zou worden gehouden met de belangen van de schuldenaar van de overgedragen of verpande vordering (in het bijzonder consumenten en particulieren), wiens positie zou worden verzwakt. De handel in vorderingen op particulieren zou door het voorstel worden gefaciliteerd. De NVB zal toelichten waarom zij het weliswaar niet eens is met deze bezwaren tegen het voorstel, maar wel onderschrijft dat terecht aandacht wordt gevraagd van de problematiek van schuldenhandel.

De NVB vraagt zich af of het voorstel zou resulteren in een groei van schuldenhandel waar particuliere schuldenaren bij betrokken zijn. Deze schulden zijn naar huidig recht ook al verhandelbaar. Een energiemaatschappij zou bijvoorbeeld naar huidig recht al haar vorderingen op een consument uit hoofde van een energiecontract al kunnen overdragen aan een incassobureau. Dat verandert door het voorontwerp niet.

De positie van kwetsbare schuldenaren heeft echter terecht de aandacht van de wetgever en de politiek. De afgelopen jaren zijn er diverse stappen gezet om te bewerkstelligen dat onbetaalbare schuldenlasten verminderen. In dit verband kan bijvoorbeeld de inzet van gemeentelijke schuldhelpverlening worden genoemd. De gemeente kan inwoners met problematische schulden assisteren met schuldbemiddeling of een (dwang)akkoord dat zorgt voor vermindering van de schuldenlast. Ook kan de gemeente met een saneringskrediet schulden van mensen met (chronische) financiële problemen overnemen van de bestaande schuldeisers. Inzet van dit instrument zorgt voor rust omdat de groep van schuldeisers met wie de schuldenaar te maken krijgt wordt ingewisseld voor één instantie, namelijk zijn gemeente.

Hierbij past wel de kanttekening dat deze oplossing een medicijn is. Aan het moment dat er maatregelen worden genomen om een schuldenaar met problematische

schulden te helpen, gaat meestal een lange voor die persoon uiterst vervelende periode vooraf. Dat leed blijft bespaard als we ons niet alleen richten op het genezen van problematische schulden, maar ook om het voorkomen daarvan. De NVB zou het toejuichen als de wetgever het voorkomen van problematische schulden en meer in het bijzonder het tegengaan van de schuldenhandel als 'verdienmodel' een prominente plaats op de politieke agenda zet en nadenkt over maatregelen die schuldenhandel tegengaan. De NVB is graag bereid hierover mee te denken.

Financiële gezondheid is een van de speerpunten van de NVB. In dit kader constateert de NVB dat problematische schulden een grote negatieve impact hebben op het leven van betrokkenen. De NVB trekt zich dit probleem aan en is daarom betrokken bij diverse initiatieven en maatregelen om problematische schulden aan te pakken. Zo kwam het 'Convenant Minnelijke Schuldhulpverlening' met NVVK tot stand onder begeleiding van de NVB. Het bevat afspraken om sneller tot oplossingen te komen wanneer een klant van de bank hulp heeft gevraagd bij de gemeente vanwege problematische schulden. Hierdoor kunnen banken aansluiten op de gemeentelijke schuldhulpverlening. Een ander voorbeeld betreft de deelname van de NVB aan het Afsprakenkader sociaal incasseren dat op 25 maart 2025 in werking trad en waaraan zowel publieke als private schuldeisers breed draagvlak verlenen. Sociale incasso houdt in dat er bij beginnende financiële problemen snel en persoonlijk contact is met de schuldenaar. Dit moet onder andere leiden tot betalingsregelingen op maat, zo laag mogelijke incassokosten en doorverwijzing naar passende (schuld)hulpverlening.

De NVB wil graag benadrukken dat zij vindt dat Wibier en Lemmen terecht aandacht vragen voor de handel in vorderingen op particulieren. In de praktijk is de doorverkoop van particuliere schulden op dit moment ongeveer het taaiste onderdeel van het oplossen van particuliere schulden. In het IBO rapport '[Naar een beter werkende schuldenketen](#)' is becijferd dat het oplossen van de schuldenproblematiek de samenleving naar schatting 8,5 miljard per jaar kost. Dat komt overeen met ongeveer 500 euro per Nederlander per jaar.²¹ Daarmee is het tegengaan van de handel in schulden als verdienmodel een zaak van ons allemaal. De NVB denkt daarom graag mee over nieuwe wet- en regelgeving om het 'verdienmodel' van de maatschappelijk onwenselijke handel in schulden van particulieren tegen te gaan.

²¹ P. 6 van het IBO-rapport: [Naar een beter werkende schuldenketen - met bijlagen 1 t/m 10 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#).

§ 10. Tekstuele suggesties

Tot slot doet de NVB nog de volgende tekstuele suggesties met betrekking tot zowel het vereenvoudigen van het registratievereiste als de afschaffing van het grondslagvereiste:

1. In de aanhef van art. 3:15b lid 1 BW ‘...de datum en het tijdstip waarop de akte is tot stand gekomen:’ vervangen door ‘...de datum en het tijdstip waarop de levering van tegenover een of meer bepaalde personen uit te oefenen rechten dan wel het vestigen van het pandrecht tot stand komt:’ of een hiermee vergelijkbare tekst zodat tot uitdrukking wordt gebracht dat het gaat om de totstandkoming van de cessie dan wel het pandrecht en niet om de totstandkoming van de akte. Totstandkoming van de akte gebeurt immers door ondertekening door partijen.
2. In art 3:15b lid 1 sub c. aan de tekst: ‘...in welk geval het tijdstip wordt bepaald op 17.00 uur.’ wijzigen in ‘...in welk geval de datum en het tijdstip worden bepaald op 17.00 uur van de dag dat de akte ter registratie wordt aangeboden’.
3. In art. 3:15b lid 2 BW het woord ‘kunnen’ vervangen door ‘zullen’.
4. In art. 3:94 lid 3, 3:237 lid 1 en 3:239 lid 1 BW na ‘...authentieke...’ toevoegen ‘...akte...’ zodat de tekst wordt ‘...authentieke akte of onderhandse akte met een vaste dagtekening,’. Hierdoor wordt duidelijker dat de woorden ‘met een vaste dagtekening’ enkel betrekking hebben op de onderhandse akte en niet (ook) op de authentieke akte.

Voor de memorie van toelichting heeft de NVB nog de volgende tekstsuggestie:

1. In de Consultatieversie van de memorie van toelichting (zie o.a. p. 3 en p. 12) wordt gesproken over PIN en iDeal. Dit zijn betaalproducten. Het lijkt de NVB correcter om de betaalmethode te benoemen in plaats van de betaalproducten. Immers, PIN bestaat niet meer, dat is nu Maestro, V Pay, Visa Debit of Debit Mastercard (en vanaf juli 2023 geven de meeste banken geen V PAY/Maestro meer uit, deze worden vervangen door maar Visa Debit of Debit Mastercard betaalpassen). En iDEAL wordt Wero. De NVB stelt voor om de Memorie van Toelichting bijvoorbeeld als volgt aan te passen: ‘De vorderingen die niet worden verpand, zijn vaak kortlopende vorderingen: vorderingen die kort nadat zij ontstaan weer tenietgaan, bijvoorbeeld door betaling zonder storno recht, zoals in het geval van betalen met een bankpas (via bijvoorbeeld Visa Debit of Debit Mastercard) of SEPA Credit Transfer (via bijv. Wero)’.

Ter afsluiting

Wij hopen dat deze reactie helpt bij de verdere gedachtenvorming over dit wetsvoorstel. Wanneer daar behoefte aan bestaat lichten wij onze reactie vanzelfsprekend graag toe.

Met vriendelijke groet,

Anne-Marthe Stellingwerf

Voetnoot 15: CBS-data over faillissementen

Voetnoot 15: CBS-data over faillissementen